Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2010, sen. zn. 1 VSPH 771/2009, ECLI:CZ:VSPH:2010:1.VSPH.771.2009.1

Číslo: 136/2011

Právní věta:

Samotná účast věřitele na schůzi věřitelů a jeho žádost o přiznání hlasovacího práva nejsou ve smyslu ustanovení § 182 insolvenčního zákona úkony, jimiž tento věřitel zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 19.01.2010

Spisová značka: 1 VSPH 771/2009

Číslo rozhodnutí: 136

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence

Předpisy: § 178 IZ
§ 182 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením K r a j s k é h o s o u d u v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, ze dne 12. 5. 2009 byl zjištěn úpadek dlužníka K., s. r. o. (dále jen „dlužník"), a současně byl na majetek dlužníka prohlášen konkurs. Z obsahu spisu se podává, že do insolvenčního řízení též přihlásil svou pohledávku v celkové výši 12 096 509,92 Kč věřitel M. B. (dále jen "věřitel"). Věřitel se dne 11. 9. 2009 účastnil jak přezkumného jednání, tak následující schůze věřitelů. Při přezkumném jednání dne 11. 9. 2009 byla přihlášená pohledávka věřitele v celé výši insolvenčním správcem popřena. Na bezprostředně navazující schůzi věřitelů věřitel navrhnul, aby schůze věřitelů rozhodla o jeho hlasovacím právu; schůze věřitelů rozhodla, že věřiteli se hlasovací právo v rozsahu jeho popřené pohledávky nepřiznává. Podáním ze dne 23. 9. 2009 a doručeným soudu dne 24. 9. 2009 věřitel vzal přihlášenou pohledávku v celém rozsahu zpět. Usnesením ze dne 1. 10. 2009 insolvenční soud vzal zpětvzetí na vědomí a ukončil účast věřitele v řízení (rozhodnutí nabylo právní moci dne 22. 10. 2009).

Soud prvního stupně poté s odkazem na ustanovení § 178 a § 180 IZ dospěl k závěru, že jsou splněny zákonné podmínky pro to, aby věřiteli (jehož označil jako bývalého věřitele) uložil povinnost zaplatit částku, o kterou přihlášená pohledávka převyšuje rozsah, ve kterém byla zjištěna, tedy částku rovnající se celé výši přihlášené pohledávky. Věřitel aktivně vykonával práva spojená s přihlášenou

pohledávkou a na schůzi věřitelů sám aktivně vystupoval.

Vzhledem k tomu, že věřitel po přezkumném jednání vzal svoji pohledávku v celé výši zpět, zkoumal soud prvního stupně, zda lze ve smyslu ustanovení § 182 IZ věřiteli sankci neuložit. Tuto možnost soud odmítl, jelikož jednak věřitel v řízení učinil úkon, kterým mohl zhoršit postavení jiného věřitele, jednak v řízení vyšlo najevo, že věřitel svoji pohledávku nepřihlásil v dobré víře. Úkonem, který mohl zhoršit postavení jiného věřitele, byla účast věřitele a jeho vystupování na schůzi věřitelů (přítomností na schůzi věřitelů dochází ke změně hlasovacího kvóra potřebného k přijetí usnesení schůze věřitelů), přičemž jak uvedl soud prvního stupně tento následek nastává v situacích, kde se kvórum potřebné k platnosti usnesení schůze věřitelů počítá z přítomných věřitelů. Za podstatné soud prvního stupně považoval, že věřitel sám schůzi věřitelů navrhl, aby rozhodla o jeho hlasovacích právech a hlasovací práva mu přiznala, a bylo tedy jeho záměrem aktivně se na schůzi věřitelů dále podílet. Pokud by mu pak byla hlasovací práva přiznána, mohl by svými hlasy následný průběh schůze věřitelů a insolvenčního řízení ovlivňovat a ztížit tak postavení ostatních věřitelů. Bez významu nebyla podle soudu prvního stupně ani skutečnost, že věřitel přihlásil druhou nejvyšší pohledávku, která činila 7,96 % ze všech přihlášených pohledávek.

Jednání věřitele dávalo též důvod pochybovat o tom, zda jeho pohledávka byla přihlášena v dobré víře. Tuto pochybnost soud prvního stupně založil na předpokladu, že není v dobré víře věřitel, který přihlásí svou pohledávku, na schůzi věřitelů sám navrhne, aby o jeho hlasovacích právech bylo rozhodnuto, a následně, když je jeho pohledávka popřena, vezme ji v celé výši zpět.

Proti rozhodnutí soudu prvního stupně se věřitel včas odvolal a dovozoval, že právní závěry, na nichž soud prvního stupně založit své rozhodnutí, jsou nesprávné. Namítal zejména, že povinnost zaplatit do majetkové podstaty sankci podle § 178 IZ lze uložit jen účastníku řízení; tím v době vydání napadeného usnesení již nebyl. Věřitel práva spojená s přihlášenou nezajištěnou pohledávkou nevykonával. Neobstojí ani závěr soudu prvního stupně – jak uvádí odvolatel – že v řízení učinil úkon, kterým mohl zhoršit postavení jiného věřitele. Pouhá účast věřitele na schůzi nenaplňuje podmínku, aby učinil konkrétní úkon, tedy např. kdyby na takové schůzi hlasoval. Právo hlasovat však věřiteli schůze věřitelů nepřiznala. Za nesprávný má odvolatel i závěr soudu prvního stupně, že věřitel nepřihlásil pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka v dobré víře. O důvodnosti a oprávněnosti své pohledávky věřitel nepochyboval a nepochybuje dosud. Šlo o pohledávky z titulu odměny za dílo dodané subdodavatelem. Insolvenční správce pohledávky věřitele popřel jen pro formální nedostatek podkladů (faktury nebyly ověřeny bankou, ač podle smlouvy o dílo měly být); ačkoliv tímto nedostatkem trpěly všechny faktury věřitelem vystavované už před zahájením insolvenčního řízení dlužníka, přesto byly bankou akceptovány a uhrazovány. Jen proto, že se věřitel obával neúspěchu v případném sporu vůči insolvenčnímu správci, vzal zpět přihlášku těchto pohledávek, jež co do základu i výše byly důvodné. Ačkoliv odvolatel žádal, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a řízení zastavil, z obsahu jeho odvolání se podává návrh na změnu rozhodnutí soudu prvního stupně, jejíž výsledek vyzní tak, že sankce podle ustanovení § 178 IZ nebude věřiteli uložena.

V r c h n í s o u d v Praze usnesení soudu prvního stupně změnil.

Z odůvodnění:

Odvolací soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal napadené usnesení včetně předcházejícího řízení (§ 212 a § 212a o. s. ř.) a došel k závěru, že odvolání je opodstatněno.

Soud prvního stupně aplikoval na správná zjištění správná ustanovení insolvenčního zákona, tato ustanovení však nesprávně vyložil, v důsledku čehož je jeho právní posouzení věci nesprávné.

Ze vzájemného vztahu úpravy sankce ukládané podle ustanovení § 178 IZ a úpravy v § 182 IZ,

týkající se následků spojených s tím, že věřitel vzal zpět přihlášku pohledávky, jejíž skutečná výše byla zjištěna tak, že činí méně než 50 % přihlášené částky, plyne, že zpětvzetí přihlášky zásadně brání tomu, aby soud věřiteli uložil zaplatit do majetkové podstaty částku vypočtenou podle poslední věty § 178 IZ. Rozhodující je ovšem chování takového věřitele za řízení do doby zpětvzetí přihlášky pohledávky; jestliže lze k tíži věřitele přičíst jednu či obě z podmínek stanovených v § 182 IZ, pak zpětvzetí přihlášky pohledávky nemůže mít na uložení sankce vlivu.

Podmínky pro posouzení, zda soud věřiteli sankci uloží, nastávají až poté, co soud vezme věřitelův procesní úkon na vědomí (§ 184). Nerozhodne-li insolvenční soud v usnesení podle § 184 IZ též o uložení sankce, nic nebrání tomu, aby tak učinil až poté, co ve smyslu ustanovení § 184, věta poslední, byla věřitelova účast v řízení ukončena. V následném řízení o uložení této sankce je účastníkem řízení právě věřitel, „který takovou pohledávku přihlásil“ (§ 178, věta poslední), popřípadě insolvenční správce, jestliže podal návrh na uložení této sankce (což by mělo být pravidlem). Jde o účastenství pro daný úsek insolvenčního řízení, a je proto nerozhodné, že věřitelova účast na řízení jinak skončila. Tato námitka odvolatele proto neobstojí.

Prověření věcné správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně je proto závislé na tom, zda lze kladně odpovědět na otázku, zda věřitel v insolvenčním řízení učinil úkon, kterým zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele, anebo zda obstojí závěr soudu prvního stupně, že věřitel svou pohledávku nepřihlásil v dobré víře. Insolvenční zákon sám pojem dobré víry nevymezuje, nicméně není žádného rozumného důvodu vykládat tuto zákonnou podmínku jinak, než jak je obvyklé pro oblast soukromoprávních vztahů při posuzování, zda účastník určitého hmotněprávního vztahu jednal v dobré víře. Rozhodující je vždy hledisko objektivní, tedy zda určitá osoba se zřetelem ke všem okolnostem jednala u vědomí oprávněného výkonu určitých práv. Naopak – a to i u osoby, která předtím v dobré víře byla – o dobré víře již nelze uvažovat, jestliže se určitá osoba seznámila, či při běžné péči mohla seznámit, s takovými okolnostmi, které objektivně vzato vyvolávají pochybnosti o oprávněném výkonu určitého oprávnění.

Toto posouzení není možné bez zkoumání konkrétních skutečností, na nichž se závěr o dobré víře, tedy závěr o vnitřním stavu jednacího, zakládá. Již odtud plyne, že je vyloučeno takový závěr přijmout v rovině obecné, jak to učinil soud prvního stupně vyslovením předpokladu, na němž své rozhodnutí založil, totiž že věřitel nejednal právě proto v dobré víře, že jeho pohledávka byla popřena. Žádné konkrétní skutečnosti, z nichž by bylo možno dovodit nedostatek věřitelovy dobré víry, se z obsahu spisu nepodávají. Nelze proto ani zpochybnit věřitelovu argumentaci v odvolání, že přihlášku pohledávky vzal zpět z opatrnosti, obávaje se formálního nedostatku na listinách pohledávku osvědčujících, třebaže před zahájením insolvenčního řízení za stejného stavu věci dlužník (resp. banka) věřiteli platil pohledávky vznikající z téhož právního důvodu.

Z uvedeného plyne, že nebyly splněny zákonné podmínky pro závěr, že věřiteli má být uložena sankce podle § 178 IZ proto, že nepřihlásil pohledávku v dobré víře.

Zbývá posoudit, zda věřitel učinil před zpětvzetím přihlášky své pohledávky úkon, kterým zhoršil nebo mohl zhoršit postavení jiného věřitele. Tuto podmínku měl soud prvního stupně za splněnu jednak proto, že věřitel se účastnil schůze věřitelů a zvyšoval tak tzv. kvorum potřebné k platnosti usnesení schůze věřitelů, jednak proto, že věřitel se hodlal aktivně účastnit hlasování a proto žádal, aby mu schůze věřitelů přiznala hlasovací právo.

Bez dalšího lze vyloučit, že by tento závěr mohl obstát ve vztahu k zákonné podmínce, že věřitel učinil úkon, kterým by postavení jiného věřitele zhoršil. Žádný z věřitelů, jehož řádně přihlášená pohledávka byla zjištěna, nebyl nikterak dotčen tím, že věřitel neúspěšně žádal o přiznání hlasovacího práva schůzi věřitelů.

Avšak úkony, které věřitel v řízení učinil, neměly ani potenciál („mohl zhoršit“) ohrozit, resp. zhoršit postavení jiných věřitelů. O takových souvislostech by bylo možné v dané věci uvažovat teprve za splnění předpokladu, že po přiznání hlasovacího práva by věřitel učinil za insolvenčního řízení nějaký další úkon, v jehož důsledku by prokazatelně byl dotčen ve svých jinak oprávněných nárocích jiný věřitel. Sama účast na schůzi věřitelů a žádost o přiznání hlasovacího práva nejsou úkony, které by byly způsobilé nastolit stav při němž by oprávněné nároky ostatních věřitelů byly či mohly být – v závislosti na způsobu řešení dlužníkova úpadku – uspokojeny v menší míře, než by tomu bylo nebýt věřitelových úkonů.

Z uvedeného vyplývá, že zákonné podmínky pro závěr, že přes zpětvzetí přihlášené pohledávky má být věřiteli uložena sankce podle § 178 IZ, splněny nebyly. Odvolací soud proto podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. napadené usnesení změnil tak, že platební povinnost podle § 178 IZ dlužníku neuložil a v souvislosti s tím též insolvenčnímu správci neuložil potřebnou součinnost.